

26 Eylül 1932 Dil ve Kültür Tarihimizde Bir Dönüm Noktası

PROF. DR. ZEYNEP KORKMAZ

Snsanların özel yaşamlarında olduğu gibi, milletlerin ve devletlerin siyasi, sosyal ve kültürel yaşamlarının zamana yansımaları niteliğindeki tarihlerinde de dönüm noktası oluşturan önemli olaylar vardır. Konuya bizim tarihimiz açısından bakılınca, söz gelişi 1892 yılında, Danimarkalı bilim adamı Vilhelm Thomsen'in *Köktürk Yazıtları*'ndaki alfabeyi çözmesi ve bu yazıtların Türklere ait olduğunun anlaşılması, birden Türk tarihini Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan çok gerilere ve ta MS VI-VIII. yüzyıllar arasındaki döneme çekivermiştir. 1910-1914 yılları arasında Doğu Türkistan'da yapılan arkeoloji kazılarında elde edilen yüzlerce sandık malzemenin pek çoğunun Uygur Türklerine ait olduğunun ortaya çıkması, VIII-XIII. yüzyıl arasında görkemli bir Türk-Uygur siyasi varlık ve medeniyetini gün ışığına çıkarmıştır. *Divanü Lügat-it-Türk* ve *Kutadgu Bilig* gibi muhteşem eserlerin bulunması da Türk kültür tarihinin XI-XIII. yüzyıllar arasındaki İslami döneminin parlak bir halkasını oluşturmuştur.

Siyasi alandaki olaylar bağlamında, Orta Asya'dan batıya yapılan göçler sırasında, Alp Arslan'ın önderliğinde 1071 *Malazgirt Meydan Mubarebesi*'yle Anadolu'nun ele geçirilmesi ve XI-XIII. yüzyıllar arasındaki yoğun Oğuz göçleri ile Anadolu'nun bir Oğuz ülkesi durumuna getirilmesi de, Türk tarihinin yeni bir dönüm noktasıdır. Çünkü bu tarih, temel yapısı Oğuz boylarına dayalı bir Anadolu Selçuklu Devleti'nin kuruluşunu gerçekleştirmiştir.

XIII. yüzyıl Moğol akını önünde Harezm bölgesinden dalga dalga batıya yönelen yeni Oğuz, Kıpçak göçleri, Anadolu, Irak, Suriye ve Mısır'da yine birer dönüm noktası oluşturan yeni şekillenmelere yol açmıştır.

Anadolu'da Selçuklu Devleti'nin yıkılması ile oluşan ve XIV-XV. yüzyıllar arasını dolduran *Anadolu Beylikleri* dönemi ise, yalnız siyasi tarih değil, Türk kültür tarihi açısından da çok önemli bir dönemini, Türkiye Türkçesi-

nin ilk şekillenme döneminin, başlangıcı olmuştur. Daha sonraki yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nin kuruluşu gibi yıkılışı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu da Türk siyasi tarihinde derin anlamlı birer dönüm noktası niteliğindeki olaylardır. Bu gibi örnekler elbette daha da artırabilir.

Ancak, bizim üzerinde yoğunlaşmak istediğimiz olay, 26 Eylül 1932 tarihinin Türk dili ve kültüründe nasıl bir dönüm noktası oluşturduğunu belirtmek olduğu için, konuyu bu noktadaki gelişme süreçlerine yöneltmek istiyoruz.

Türk dilinin tarihî gelişme süreçlerini şöyle kuşbakışı bir yöntemle özet olarak gözden geçirdiğimizde, başlıca şu temel evrelerle karşılaşılıyor:

Yapılan bilimsel araştırmalarla ta Ana Altayca dediğimiz en eski dönemde; Moğol, Mançu, Tunguz, Kore ve Japon dilleri ile bir aile oluşturan Türkçenin En Eski Türkçe döneminden geçerek metinlerle tanıklanabilen Eski Türkçe dönemi, MS VI-VIII. yüzyıllar arasındaki Köktürk Devleti'ne kadar uzanıyor. Dilimiz de "*Türk Dili*" olarak adlandırılıyor. Köktürklerin yerini alan Uygurlar döneminde de Budizm, Manihaizm, Brahmanizm gibi çeşitli din ve kültürlerle kurulan ilişkiler ve onlardan alınan terimlere rağmen, Türkçe varlığını sağlıklı bir gelişimle sürdürebilmiştir. Bu kültürlerden gelen dinî ve felsefi terimlere yerinde Türkçe karşılıklar da konabilmiştir. Uygurların yerini alan Karahanlılar döneminde de artık dile bazı İslami kelime ve terimlerin girmesine rağmen, *Allab / Tenri, Kadir / Allah, Ugan / Tenri; İdi 'sahip' / Tenri, Bayat 'ezelî varlık' vb. karşılıklar* verilerek Türkçe tam bir özgürlük içinde yoluna devam edebilmiştir. Böylece VIII-XIII. yüzyıllar arasında Türk dünyasının doğu kesimindeki Türk kültür tarihinde, Türk dili açısından bir sorun ortaya çıkmamıştır. Aynı ayrı bölgelerde birbirlerinin devamı niteliğindeki Türk devletlerinde, Türk dili kendi varlığını ve gelişme gücünü sürdürülmüştür. Çin, Hint, Sogot, Tibet, Arap dillerinden aldığı dinî vb. terimleri bile Türkçeleştirerek kendi dillerine sahip çıkma bilinci ile hareket etmişlerdir.

Batıda, Horasan ve Anadolu bölgelerinde Türk dili ile ilgili ilk sorun, Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu Devletlerinde, resmî dilin Farsça olması ile başlamıştır. XIII. yüzyılın sonunda Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılışı ve onun yerini alan Anadolu Beylikleri dönemi, Oğuz lehçesine dayalı Türk dilinin Rönesans'ı yani bilinçli bir uyanış dönemidir. Anadolu bölgesinde Karamanoğlu Mehmet Bey'in, o dönemin bütün beyliklerindeki bilinçli dil anlayışına tercüman olan ve Türkçeden başka bir dilin kullanılmasını yasaklayan MS 1277 tarihli ünlü fermanın izleyen dönem; XIII-XV. yüzyıllar arasında Anadolu bölgesinde, Eski Anadolu Türkçesi dediğimiz sağlam yapı-

da dupduru bir yazı dilini oluşturmuştur. Bu dönemde Yunus Emre'nin şiirleri, Gülşehri'nin *Mantıku't-tayr*'i, Âşık Paşa'nın *Garipnâme*'si, Şeyhoğlu'nun *Hurşîd-nâmesi*, *Dede Korkut Hikâyeleri*, Süleyman Çelebi'nin *Mevlîd*'i ve daha başka eserlerde varlığını gösteren akıcı, sanatlı, felsefi anlatım, destani söyleyiş biçimindeki ustalık ve sürükleyicilik gibi özellikleri ile, Türkçe, gerçekten yapı ve işleyişindeki gücü çok yönlü olarak ortaya koyabilmektedir.

Doğu Türk dünyasında da, Ali Şir Nevayi gibi bir büyük edebî şahsiyet, tek başına Çağatay yazı dilini kurabilmiş ve XV-XX. yüzyıllar arasında, bu dili, doğu Türk dünyasının ortak yazı dili durumuna getirebilmiştir. Bunlar Türkçenin köklü ve güçlü bir dil olduğunun tanıklarındır.

Ancak, Anadolu ve Rumeli bölgelerinde, Osmanlı Devleti'nin sınırlarını genişletip bir imparatorluğa dönüşmesi ile birlikte, Türk dili, çok büyük bir tehlikeye açık duruma gelmiştir. Bu tehlike, Arap ve Fars dil ve kültürleri ile olan sıkı ilişki sonunda, bu dillerin Türkçe üzerindeki onun sağlıklı işleyişini engelleyici, gücünü köreltici etkisidir. Gerçi Arap ve Fars dillerinin söz varlığı ve kuralları ile karışarak *Osmanlıca* adını alan melez bir Osmanlı Türkçesi ortaya çıkmıştır. Bu dil hayli işlenmiş ve XVI-XIX. yüzyıllar arasında, divan edebiyatı dili dediğimiz bir yazı ve edebiyat dili olarak büyük eserler de ortaya koymuştur. Büyük edebî şahsiyetler de yetiştirmiştir. Ne var ki, böyle karma bir dil yapısı içindeki Türkçe, kendi yapı ve işleyişindeki özellikler açısından çok önemli bir sorunla karşı karşıya kalmıştır. Bu sorun, dil ve kültür ilişkileri dolayısıyla, Arap ve Fars dillerinin Türkçe üzerindeki yoğun baskısından kaynaklanan egemenliğin ortaya koyduğu sorundur. Edebiyat tarihi açısından muhteşem diye adlandırılan bu dönem, ne yazık ki hep Türk dilinin aleyhine işlemiştir. Arap ve Fars dilinin kuralları ve kuralları ile birlikte girmiş olan sözleri, dilimizi bir ayrık otu gibi sarıp sarmalayarak Türkçenin kendi kurallarını işletmesine engel olmuştur. Dolayısıyla, gelişmesinin ve yaratıcılığının önünü tıkmıştır.

Tanzimat dönemine gelindiği ve batı dünyası ile ilişkiler başladığı zaman, yazı dili ve aydın dili ile halkın dilini kesin sınırlar ile birbirinden ayıran bu sorun su yüzüne çıktığı için, devrin yazarları bu konuya parmak basarak dilimizin içinde bulunduğu durumu açıklayan yazılar yazıp bir "sadeleşme" hareketi başlatmışlardır. Nitekim Şinasi, N. Kemal, Ali Suavî, Ziya Paşa, Ahmet Mithat Efendi, Şemsettin Sami, Süleyman Paşa, dili sadeleştirme konusunda önemli görüşler ileri süren Tanzimat yazarlarıdır. N. Kemal, bu konu ile ilgili bazı yazılarında, dil ve üslubun anlaşılmasız biçimindeki ağırlığından yakınmıştır. İki sayfalık bir yazıyı okumak için seksen kez sözlüğe başvurmak gerektiğine, bu-

nun da bir marifet sayıldığına işaret etmiştir. Bilindiği üzere Ziya Paşa da “Şiir ve İnşa” adlı makalesinde, Osmanlı şiir ve inşasının anlatım karışıklığı ve taklitçiliği üzerinde durmuş; eski edebiyatımıza ait eserlerin dilinde, üçte bir oranında bile Türkçe söz bulunmadığını vurgulamıştır. Ahmet Mithat Efendi’nin “Osmanlıcanın İslahı” başlıklı yazısındaki şu satırlar, dilimizin ne duruma geldiğini açık seçik ortaya koyan satırlardır:

“Gele gele Osmanlı kitabeti o dereceyi bulmuştur ki kaleme alınan her şeyi ne Arap ne Acem ne de Türk anlamayarak bu lisan yalnız birkaç zât arasında tedavül eder bir Lisân-ı hususî hâline girmiş ve azlığın çokluğa tabi olması darbimesel hükümündeyken, bu azlık çokluğu kendisine tabi etmek davasına düşerek, nihayet milleti adeta lisansız bırakmıştır”.¹

Tanzimat dönemindeki dilin sadeleştirilmesi sorunu ile ilgili görüş ve tartışmalar, *Servet-i Fünûn* ve *Fecr-i Âti* dönemlerinde de sürmüştür. Bu konuda, düşünce temelinde çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Şinasi, Ahmet Mithat Efendi, Muallim Naci ve Ahmet Cevdet Paşa gibi yazarlar, sade üsluplu yazıları ile bu düşüncenin yerleşmesine öncülük etmişlerdir. Ancak, onların bu tutum ve gayretleri ne yazık ki uygulamada kalıcı bir etkiye dönüşmemiştir. Onlar Fransız edebiyatının ürünlerini örnek alarak duygu ve düşüncelerini bütün incelikleri ile yansıtmak bir dil ve çok hünerli bir üslup aradıkları için, Tanzimat döneminin sadeleşme hareketi, *Servet-i Fünuncular* ve *Fecr-i Âticiler* elinde yeniden süslü ve özentili ağır bir dile dönüşmüştür. Arapça ve Farsça sözler ile bu dillere ait kurallar yeni bir kılıkta, yeniden ortaya çıkmıştır. Üstelik *Servet-i Fünun* döneminden başlayarak dil konusunda birbirinden farklı eğilimlerin yer aldığı bir görüş çatallanması da devreye girmiştir. Bu çatallanma, bir yanda “sadeleşme” bir yanda “tasfiyecilik”, bir yanda da “fesahatçılık” biçimlerinde kendini göstermiştir. Yalnız, Mehmet Emin (Yurdakul)’nin 1900 yılında yayımlanan *Türkçe Şiirler* adlı kitabındaki sade, açık Türkçenin yankıları, *Servet-i Fünuncuların* dil anlayışını altüst etmiştir. Daha sonra 1908 yılında 2. Meşrutiyet’in ilanı ile kendini gösteren siyasi ortam, düşünce ve edebiyat dünyasında *Yeni Lisancılar* aracılığı ile yeni gelişmelere yol açmıştır. Böylece Tanzimat sonrasından 2. Meşrutiyet’e kadar uzanan dönemlerde fesahatçuların ve tasfiyecilerin temsil ettikleri iki yönlü aşırılık, 1911-1923 yılları arasında kaplayan “Yeni Lisan” akımı ile frenlenebilmiştir. *Genç Kalemler* dergisi etrafında toplanan Ali Canip, Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Kâzım Nami, Âkif Koyuncu gibi genç-

1 *Dağarcık* dergisi, S: 1 (İstanbul 1290/1872), S.: 20-25. Yukarıda açıklanan konularda daha ayrıntılı bilgi için Z. Korkmaz, “Cumhuriyet Döneminde Türk Dilinde ve Türk Dili Alanında Yaşanan Gelişmeler”, *Türk Dili*, S: 622 (Ekim 2003), S.: 305-307’ye bk.

lerden oluşan Yeni Lisancılar, dildeki hastalığın; dilin her yanını sarmış olan yabancı kurallardan ileri geldiği görüşünde idiler. Bu nedenle, dilimizdeki Arapça ve Farsça kuralların dilden atılarak yerlerine Türkçe kuralların yerleştirilmesi gereğini savundular. Bunların o gün için sağladıkları başarı, dilimizi Tanzimat'tan beri süregelen "fesahatçılık" ve "tasfiyecilik" gibi birbirine zıt fikir çarpışmalarından kurtararak Cumhuriyet dönemindeki gelişmelere elverişli bir ortam hazırlamış olmalarıdır.²

Yukarıdan beri yapılan kısa açıklamalar ortaya koymaktadır ki, dilimiz başlangıçtan XVI. yüzyıla gelinceye kadar geçirdiği tarihî değişim ve gelişme süreçlerinde, herhangi bir sorunla karşılaşmadan kendi doğal akışı içinde yol alarak biçimlenmiştir. Ancak XVI-XX. yüzyıllar arasındaki uzunca bir tarihî dönemde ise, Arapça, Farsça ve Tanzimat'tan sonra da Fransızca gibi yabancı dillerden akın eden kelime, kural ve terimlerin etkisi altında, kendi doğal yapı ve işleyişinin yönlendirdiği şekillenmeyi ve dolayısıyla bağımsızlığını yitirerek, sanki felce uğramış bir bünye gibi, bu dillerin tutsağı durumuna düşmüştür. Bu dönemde, imparatorluk yapısının bir gereği olarak ne yazık ki devletin bilinçli bir dil politikası da olmamıştır. Sadeleşme hareketleri bile yalnızca yazarların himmetine kalmıştır.

407

1919-1922 yılları arasındaki Milli Mücadele'den sonra; 1923 yılında Cumhuriyetin ilanı nasıl Türk milletine bağımsızlık yolunu açmış ise, Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen çeşitli yenileşme hareketlerinin ifadesi olan devrimler de Türk milletine sosyal ve kültürel alanda yeni birer bağımsızlık ve doğal gelişme ufku açmıştır.

İşte 1923-1932 yılları arasında belirli bir düzen içinde gerçekleştirilen çağdaşlaşma yolundaki yeniliklerin çok önemli bir halkası da Dil Devrimi'dir. 12 Temmuz 1932 tarihinde Türk Dili Tetkik Cemiyeti (bugünkü Türk Dil Kurumu)'nin kurulması ile başlatılan Dil Devrimi, 26 Eylül-4 Ekim 1932 tarihleri arasında İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda toplanan I. Türk Dili Kurultayı ile bu alanda yapılacak köklü çalışmalarını gündeme getirmiştir.

26 Eylül 1932 tarihi, Türk kültür ve dil tarihimizde çok hem de çok önemli bir dönüm noktasıdır. Çok yönlü sembolik bir anlam taşımaktadır. Çünkü:

1. Bu tarih, yüzyıllarca kendi kaderine ve yabancı diller istilasına terk edilmiş olan Türk dili için yeni bir uyanış döneminin başlangıcıdır. Dilin ni-

² Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için Z. Korkmaz, 1. dipnotta verilen makale, s. 307-310'a bk.

reliği bakımından sosyal ve kültürel temelde bir sistem olarak algılandığı tarihtir.

2. Türk dilini yabancı diller kapitülasyonunun verdiği çok yönlü zararlardan kurtarmak için, ona sahip çıkılarak devlet elinin uzandığı tarihtir.

3. Dilin bir millet varlığı için taşıdığı sosyal ve kültürel değerlerin bilincine varıldığı tarihtir.

4. Halkın dili ile aydınların dili arasındaki kopukluğun giderilmesi için gerekli çalışma ilkelerinin tespit edildiği tarihtir.

5. Toplumun bireyleri arasında karşılıklı bir anlaşma aracı olarak kullanılan dilin, aynı zamanda duygu ve düşüncede bu bireyleri birbirine kenetleyen manevi bir sosyal akrabalık bağı kurduğunun bilincine varıldığı tarihtir. Mustafa Kemal Atatürk'ün daha 1930 yılında Sadri Maksudi (Arsal)'nin *Türk Dili İçin* adlı kitabının başına yazdığı "Millî his (toplum bilinci) ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması millî hissin inkişafında (gelişmesinde) başlıca müessirdir (etkendir). Türk dili dillerin en zenginlerindenidir. Yeter ki bu dil şuurla (bilinçli olarak) işlensin!"

408

"Ülkesini, yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk milleti dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır." sözleri bu konudaki temel değerlerin veciz bir ifadesi niteliğindedir.

6. Millet ile dil arasındaki ayrılmaz bağı parmak basıldığı bir tarihtir.

7. Sosyal yapıyı biçimlendiren bütün değerler dile aktarıldığı için dilin bir kültür hazinesi olduğunun ve bu hazinenin kuşaktan kuşağa dile aktarıldığının farkına varıldığı tarihtir. M. K. Atatürk Türk dilinin yukarıda belirtilen özelliklerini ne kadar açık ve etkileyici bir anlatımla dile getirmiştir:

"Türkiye Cumhuriyetini kuran Türk halkı, Türk milletidir. Türk milleti demek Türk dili demektir. Türk dili Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felâketler içinde ahlâkını, an'anelerini, bâturalarını, menfaatlerini, kısacası bugün kendi milliyetini yapan her şeyinin dili sayesinde muhafaza olunduğunu görüyor. Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir."³

8. Bu milletin çağdaş bir toplum durumuna gelebilmesinin ancak kültür düzeyinin yükselmesine bağlı olduğunun, kültür düzeyinin yükselmesinin ise, dilin gelişmişliği ve zenginliği ile orantılı bulunduğunun derinlemesine kavrandığı bir tarihtir.

9. Dilin, ancak kendi yapı ve işleyiş kuralları içinde yol alarak gürleşip zenginleşeceği gerçeğinin zihinlere kazındığı tarihtir.

3 Afet İnan, *Medenî Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün Ebyazıları*, TTK yay., Ankara 1998, s. 19.

10. Türk dilinin aslında güçlü ve zengin bir dil olduğuna, üzerinde yapılacak işleme ve bilimsel çalışmalarla gelişmiş bir kültür ve bilim dili olacağına inanıldığı tarihtir.

İşte bundan dolayıdır ki 26 Eylül-4 Ekim 1932 tarihleri arasında toplanan I. Türk Dili Kurultayı'nda alınan kararlarla Türk dili için başlıca şu çalışma hedefleri programa bağlanmıştır:

a. Dilimizi; Osmanlıcanın Türkçeye zarar veren pürüzlerinden ayıklamak; yazı dilinden, Türkçeye yabancı kalmış olan öğeleri atmak,

b. Aydınların dili ile halkın dili; konuşma dili ile yazı dili arasındaki Osmanlıca dolayısıyla ortaya çıkmış olan açıklığı kapatarak, dile millet varlığı içinde birleştirici ve bütünleştirici bir nitelik kazandırmak,

c. Türk diline, yapı ve özelliklerine uygun ulusal bir gelişme yolu çizilebilmek,

ç. Türkiye Cumhuriyeti'nde öğretim birliğine koşut olarak eğitimi millileştirmek ve öğretimi millî terbiyenin gerekli kıldığı bir millî eğitim diline kavuşturabilmek,

d. Türkçenin güzellik ve zenginliklerini ortaya koyabilmek ve onu dünya dilleri arasındaki değerine yaraşır bir düzeye ulaştırabilmek için, dilimizi bir bilim kolu olarak ele almak ve üzerinde kaynaklarına inen derinlemesine araştırma ve incelemeler yapmak,

e. Dile, söz türetme olanakları bakımından işleklik kazandırarak Türkçeyi millî kültürümüzün eksiksiz bir anlatım aracı yapabilmek; uzun vadede çağdaş medeniyet düzeyinin gerekli kıldığı bütün söz ve kavramları karşılayabilecek işlek ve zengin bir kültür dili durumuna getirebilmektir.⁴

Böylece, Türk Dili Tetkik Cemiyetinin kurulmasından ve yapılanma işlerinin tamamlanmasından sonra, artık sıra Türkçeyi çizilen yöndeki hedefe ulaştıracak uygulama çalışmalarına gelmiştir.

Ayrıca Atatürk'ün ve Türk Dil Devrimi'nin Türk dili için iki cepheli bir temel hedefi söz konusudur. Bu hedeflerden birincisi:

A. Türkçenin, dilin gelişmesini engelleyen yabancı etkilerden kurtarılarak, bu alandan yapılacak çalışmalarla gelişmiş bir edebiyat, bilim ve kültür dili durumuna getirilmesi. İkincisi de:

B. Türk dili alanında yapılacak tarihî dönemlere uzanan derinlemesine bilimsel araştırmalar ile ondaki zenginliğin ortaya çıkarılması.⁵

4 Z. Korkmaz, "Dil İnkılabının Sadeleşme ve Türkçeleşme Akımları Arasındaki Yeri", *Türk Dili*, C. XLIX, S.: 401 (8 Mayıs 1985), s. 18.

Böylece, Türk diline bir yandan bilimsel araştırma yolu, bir yandan da geleceğe uzanan akışında onu canlı tutma yolu açılmış oluyordu.

Bugün üniversitelerimizin hemen hepsinde, Türk dilinin tarihî ve yaşayan kollarını, lehçelerini temsil eden bölümlerin veya ana bilim dallarının açılmış olmasında, Dil Devrimi'nin getirdiği bilinçli tutumun da büyük payı olmuştur. Hele 1935 yılında Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi gibi temel amacı dil ve tarihe yönelmiş bir fakültenin açılmış olması, bu alanlarındaki bilimsel araştırmalara verilen değerin ifadesidir.

Dil Devrimi dolayısıyla burada Atatürk'ün Türk dili için çok anlamlı bir başka derin görüşüne de tanık oluyoruz. O da 26 Eylül tarihinin Türk milletine her yıl kutlanacak bir *Dil Bayramı* olarak hediye edilmiş olmasıdır. Bu kararın altında yatan derin anlam, Türk dili konusunda halkımızı bilinçlendirmek ve bu bilinci Türkiye Cumhuriyeti var oldukça canlı tutmaktır. Osmanlı Devleti'nde bir dil bilinci olmadığı içindir ki Türk dili kendi varlığını sağlıklı ölçüler içinde sürdürememiş ve yabancı diller boyunduruğu altına girmiştir. Bu tarihî gerçek, Atatürk'e bu yönde de bir önlem alma gereğini duyurmuştur.

410

İşte her yıl olduğu gibi, bu yıl da bugün kutlamakta olduğumuz Dil Bayramı, Atamızın bizlere hediye ettiği böyle derinlemesine bir anlayışın ve bu anlayıştan kaynaklanan dil bilincini canlı tutma ihtiyacının göstergesidir.

Yalnız sözlerimizi bitirirken bir noktaya da parmak basmaktan kendimizi alamıyoruz. O da bir süredir halkımızda ve özellikle aydınlarımızda kendi diline karşı baş gösteren umursamazlık ve yabancı söz hayranlığı ile bunun ortaya koyduğu yozlaşma belirtileridir. Bizim de, bizim dışımızdaki değerli meslektaşlarımızın da defalarca dile getirdiği üzere bu yozlaşma eğilimi, dil tarihindeki önemi ve ileride dilimize vereceği zararlar açısından üzerinde dikkatle durulması gereken bir konu ve bir süreçtir. Bu konuda Türk Dil Kurumunun takdirle karşılanan çalışmaları ve duyarlılığı yeterli değildir. Bütün toplumun ve bütün halkımızın duyarlı ve bilinçli olmasını gerekli kılar. Öyle anlaşılıyor ki Türkçemizin aslındaki köklü ve zengin bir dil olma özelliğini koruyucu nitelikte bir dil yasasının çıkarılmasına da ivedilikle ihtiyaç duyulmaktadır.

5 Afet İnan, "Türk Dil Kurumunun Kuruluşu Üzerine", *Türk Dili*, C. VI, S.: 691 (Haziran 1957), s. 479 ve diğerleri.